

GRAMEEN BANK

Monika Chyt'ová

23. 10. 2008

Grameen Bank (GB)

„Banka pro chudé“

Průkopnice moderního
mikrofinancování

Zakladatel (1983):

Muhammad Yunus

Nobelova cena za mír
za úsilí o ekonomický a
sociální rozvoj „odspodu“

Program

- **Bangladéš**
- GB, vznik, vývoj a jádro fungování
- Úspěšnost modelu GB jinde ve světě
- Alternativní názory a kritiky

Bangladéš

- **Politická nestabilita (korupce)**
- **Demografie**
 - ↓tempa populačního růstu
 - ↓kojenecké úmrtnosti, ↑očekávané délky života
- **Ekonomika**
 - Pomalá privatizace a liberalizace
 - Hospodářský růst v 80s a 90s

Vývoj ekonomiky v Bangladéši (1980 – 2000)

Období	1980 – 1989	1990 – 2000
<i>Tempo růstu HDP</i>	3,73	4,81
<i>Populační růst</i>	2,16	1,79
<i>Tempo růstu/hl.</i>	1,57	3,01

Pramen: Osmani, S., et. al.: The Macroeconomics of Poverty Reduction: The Case Study of Bangladesh. United Nations Development Programme, 2003. s. 20.

- **Bankovní sektor**

- Převaha **státních** bank (na venkově), které sponzorují velké (zemědělské) podniky
- Vysoké % „špatných“ úvěrů
- Chudí lidé nemají přístup ke standardním službám → **lichváři**

Rozložení hlavních bankovních institucí v Bangladéši r. 2006

<i>Finanční instituce</i>	<i>Pobočky na venkově</i>	<i>Pobočky ve městech</i>
Státní banky	2146	1238
Státní spec. banky	1200	154
Soukromé banky	488	1288
Banky se zahr.účastí	0	48

Pramen: Bangladesh Bank: Financial Sector in Bangladesh, 2006. s. 1.

- **Chudoba**
- **Kulturní a náboženské vlivy**
 - Islám
 - Patriarchální společnost
 - Purdah
 - Genderové nerovnosti

Program

- Bangladéš
- **GB, vznik, vývoj a jádro fungování**
- Úspěšnost modelu GB jinde ve světě
- Alternativní názory a kritiky

Od pokusného projektu ke GB

- **Jobra (1976) – první úvěry, úspěch**
- **Snahy vytvořit ucelený mikroúvěrový program**
 - = pravidla?
 - = finance?
- **Pomoc od státních bank a CEB – ALE nedůvěra**
 - =>Projekt „Grameen“ (= „vesnický“)

Expanze projektu (banky) Grameen v letech 1976 - 1985

<i>Rok</i>	<i>Počet členů</i>	<i>Počet poboček</i>	<i>Počet „členských“ vesnic</i>
1976	10	1	1
1977	70	1	2
1978	290	1	4
1979	2200	6	17
1980	14830	24	363
1981	24128	24	433
1982	30416	54	745
1983	58320	86	1249
1984	121114	152	2268
1985	171622	226	3666

Pramen: Autorka dle GB Annual Report, 2005. s. 38.

Od pokusného projektu ke GB

- **Projekt Grameen schválen vládou jako samostatná finanční instituce**

1. 10. 1983 => Grameen Bank

- **Vláda vlastnila 60 % akcií, dlužníci 40 % - NESOUHLAS**

Dnes je GB z 95 % ve vlastnictví dlužníků

Jak model funguje?

Musel brát v potaz:

- Chudí lidé se **nemohou zaručit** hmotnou zástavou
- Chudí lidé na venkově jsou **negramotní**, ale **pracovití a podnikaví**
- **Mikroúvěry = vysoké náklady**
- **Monitoring, morální hazard**

=> SKUPINOVÝ PŘÍSTUP

Skupinový přístup

- 1 **skupina** = 5 dlužníků (znají se)
 - Skupina **SAMA** zajišťuje
 - monitoring nakládání s úvěrem
 - plnění podmínek členství
 - splácení
- => ↓ administrativních nákladů**
- Povinné **spoření**
 - Povinné **schůzky** skupin s bankéřem

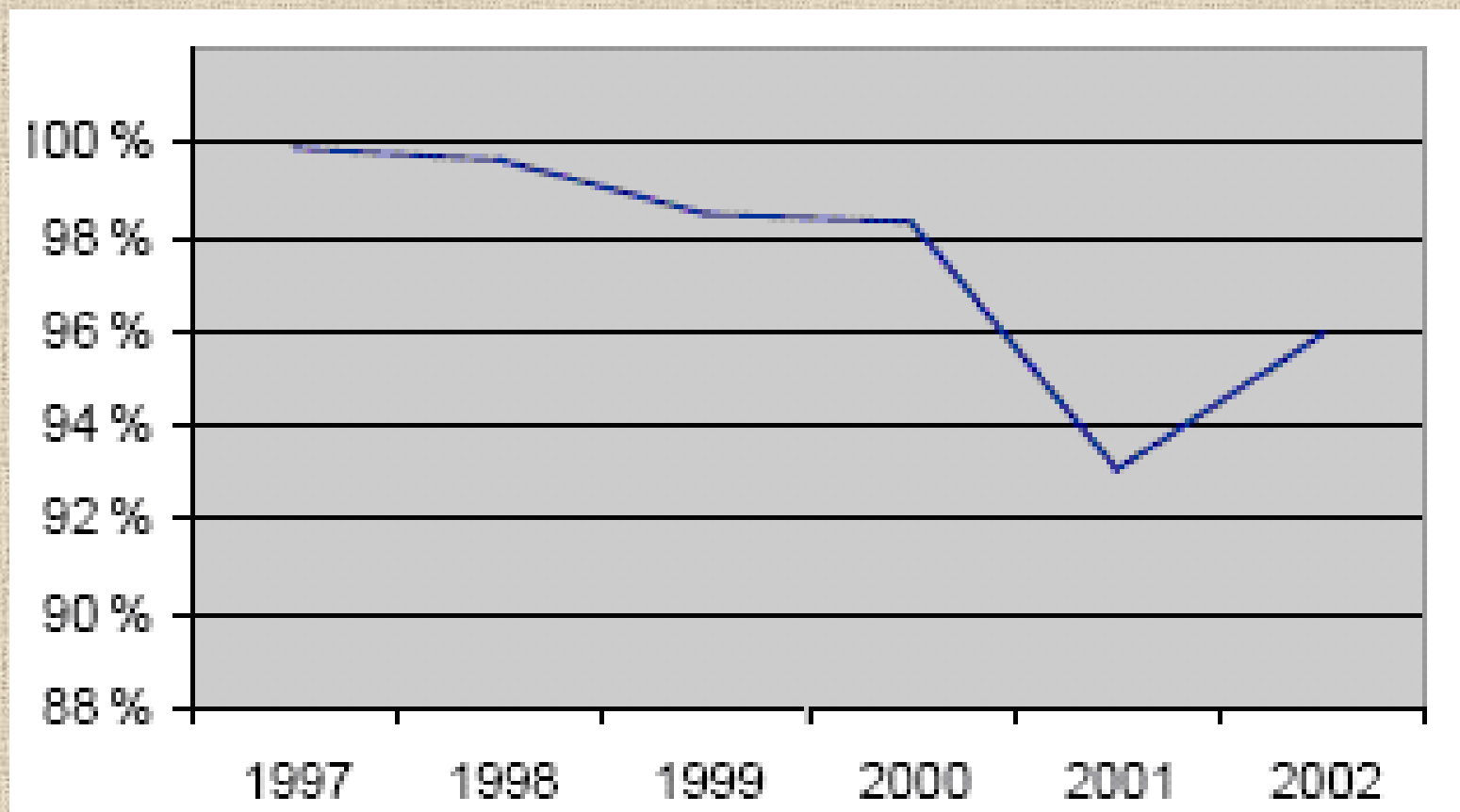

Grameen I

- 1983 – 1998
- „**One size fits all**“ – jednotné podmínky
- **Hodně typů** úvěrů, nejpoužívanější byl „*general loan*“
- Povinné **spoření** (skupinové fondy)
- **Rigidní** systém, ALE nestabilní prostředí (náchylnost k vnějším šokům)
- **Kolaps** Grameen I

Povodně v r. 1998 a krize GB

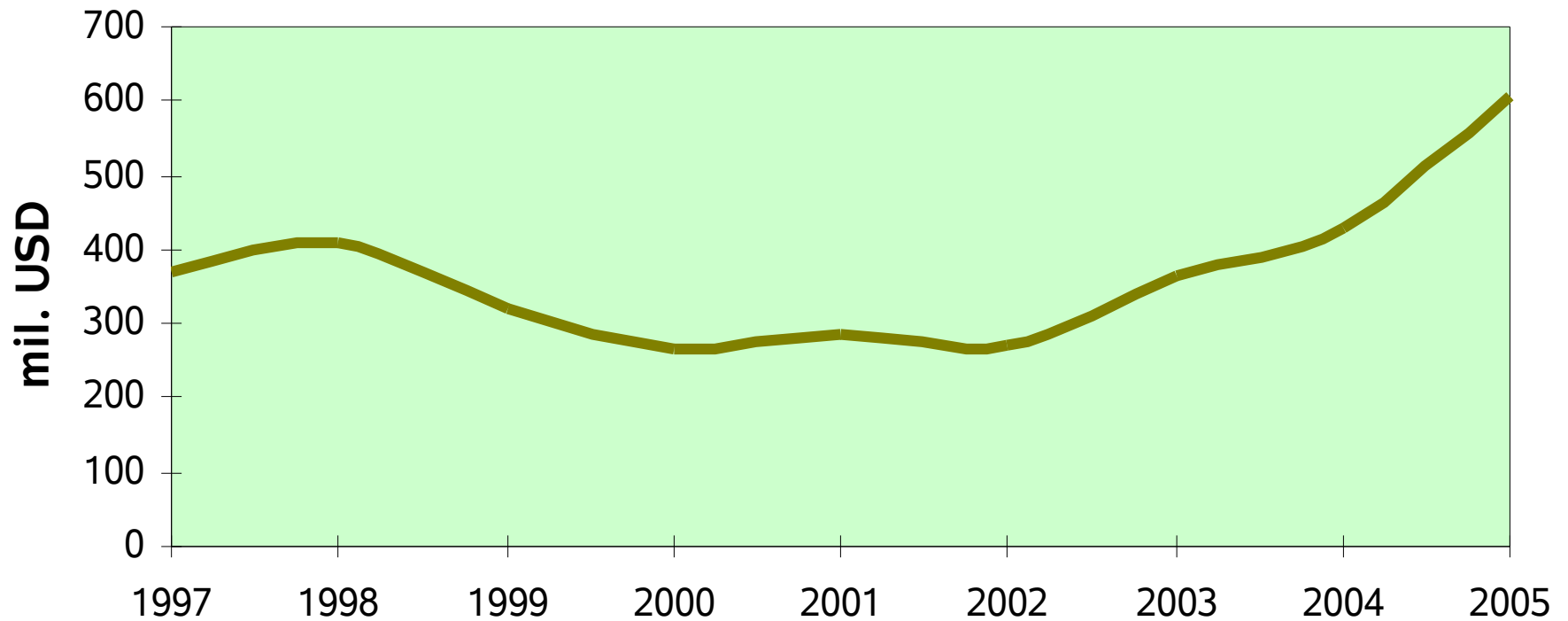
Pokles dlužnické kázně a míry splácení

Pramen: Mainsah., et al.: Grameen Bank: Taking Capitalism to the Poor. New York, 2004. s. 9.

Objem poskytnutých úvěrů v letech 1997 - 2005

(v mil. USD)

Pramen: Autorka podle GB Annual Report, 2005.

Reforma

- Potřeba změnit **jádro** systému, odstranit rigiditu
- Nutnost reagovat na **potřeby** dlužníků a **výtky** v předchozích letech
- Nezničit **pozitivní návyky** dlužníků
- **Spontánní vývoj**

Grameen II

- 2002 – současnost
- „**tailor-made version**“
- Více **transparentní** a více **motivující** systém
- Problém se splácením = přenastavení podmínek splácení (**flexi-úvěr**)
- Možnost čerpat další úvěr už za ½ roku (26 týdnů)
- Individuální **spoření** (ale pořád povinné)

Organizační struktura

- **Decentralizovaná**
- **Pobočky:** nejdůležitější (autonomní) jednotky
 - Kontakt s dlužníkem
 - Veškerá „polní“ práce
- **Oblastní a pásmové kanceláře**
 - Účetnictví
 - Vyhodnocování a monitoring
 - Testování

- **Centrála (Dháka)**
 - Koordinace strategie GB
 - Audit
 - Školení

Představenstvo

(13 členů)

Zaměstnanci

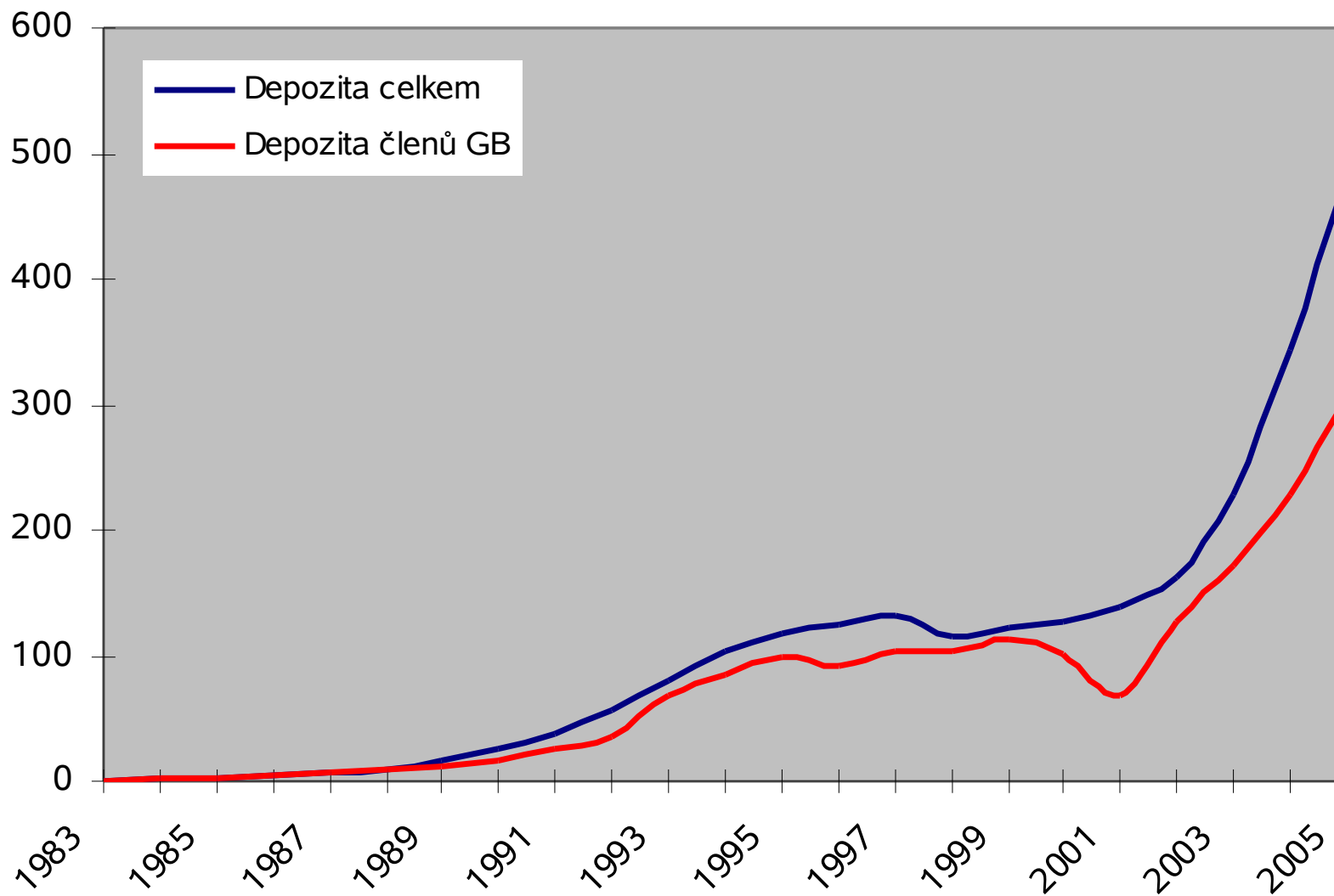
Ve 2529 pobočkách (82994 vesnic) pracuje **24638** zaměstnanců

Přínosy GB

- **Efektivní systém finančního zprostředkování**
- **Dlouhodobá udržitelnost?**
 - Schopnost **splácet**
 - Schopnost **spořit**
 - ALE **závislost** na grantech a nízkouř. půjčkách (rozvojové aktivity + školení)

Vývoj objemu depozit Grameen Bank v letech 1983 - 2005 (v mil. USD)

Pramen: Autorka podle Grameen Bank Annual Report, 2005. s. 38 – 39.

- **Zapojení žen v mikroúvěrových programech (< 90 %) = fundamentální společenská změna**
- **Úvěry ženám = větší společenský přínos**
- **Úspěšný boj s chudobou (u členů GB)**

Úspěšnost Grameen Bank v boji s chudobou (1997 – 2006)

Rok	Podíl dlužníků GB, kteří se vymanili z chudoby (v %)
1997	15,1
1998	20,4
1999	24,1
2000	40,0
2001	42,0
2002	46,5
2003	51,1
2004	55,0
2005	58,4
2006	64,0

Pramen: Dowla, A., Barua, D.: The Poor Always Pay Back: The Grameen II Story. Bloomfield, 2006. s. 43.
GB Annual Report, 2006. s. 17.

- **Podpora vzdělávání**
- **Podpora šíření telekomunikací na venkov**
(„Village Phone“, „Phone Ladies“)

Program

- Bangladéš
- GB, vznik, vývoj a jádro fungování
- **Úspěšnost modelu GB jinde ve světě**
- Alternativní názory a kritiky

Model GB ve světě

- **Odpovídá sociální a politické prostředí?**
- **Potřeby chudých**
- **Co determinuje participaci chudých v programu?**
- **Je vhodný skupinový přístup?**
- **Přístupnost k alternativním zdrojům financí**

Model GB v USA

1985 – **Clinton** aplikuje mikroúvěry v Arkansasu

Nevalný úspěch

- Sociální sítě
- Neochota nést rizika spojená s podnikáním
- Malá tradice SVCČ
- Odlišné prostředí

Grameen Foundation

Program

- Bangladéš
- GB, vznik, vývoj a jádro fungování
- Úspěšnost modelu GB jinde ve světě
- **Alternativní názory a kritiky**

Kritiky GB

- **Fenomenální úspěch GB – proč k chudé klientele nepřejdou i ostatní banky?**
- **Bez grantů a dotací GB nepřežije**
- **Banka je z 95 % vlastněna dlužníky – úspěch?**
- **GB je drahá**
- **SVČ x práce za mzdu**
- **„Sixteen Decisions“**

Děkuji za pozornost

Považujete **mikrofinancování** za **dobrý nástroj** pro boj s chudobou, popř. jaký nástroj byste zvolili vy např. v prostředí Bangladéše?

**Je Yunusův sen úplně vymýtit
chudobu vůbec realizovatelný?**

**Byla Nobelova cena udělena
oprávněně?**

Není Yunus jen dobrý rétorik?